

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора архітектури, професора
Яценка Віктора Олександровича
на дисертаційну роботу
Гаращака Назарія Ігоровича
на тему «**Архітектурно-ландшафтні трансформації та шляхи розвитку**
бальнеологічних курортних поселень Західного регіону України»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування
галузі знань 19 – Архітектура та будівництво

Робота представлена в текстовому варіанті, який викладено в чотирьох розділах та ілюстративному супроводі дослідження, переліку публікацій, термінологічному словнику основних понять, що використовуються в роботі та списку джерел, які стали базовими для дослідження.

Складна ситуація в Україні через зовнішні агресивні дії змусила переглянути пріоритети розвитку не тільки економіки, а і спеціальні питання, відношення до природних ресурсів, які особливо необхідні як для лікування так і реабілітації відновлення різних негараздів населення.

Зруйновані існуючі локації оздоровчих комплексів в інших регіонах посилюють відповідальність до ресурсної спроможності саме західного регіону.

Західний регіон України завжди був головним в різноманітті природних ресурсів, які були основою формування курортів, лікувальних комплексів системи відпочинку та наукових досліджень. Зміни клімату, економічних, соціальних трансформацій зростаючий попит на лікувальні функції формують соціальний запит для більш досконалого вивчення питань трансформації як самих послуг так і головного об'єкту їх локації – архітектурно-ландшафтних систем.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний спосіб життя створює нові виклики, через що зростає потреба у лікувально-профілактичному відпочинку, яка особливо загострилася в умовах повномасштабного вторгнення в Україну. Це актуалізує необхідність модернізації й розширення інфраструктури бальнеологічних курортних поселень.

Рекреаційні ресурси Західного регіону України становлять значний потенціал для розвитку його курортно-рекреаційної інфраструктури. Важливою умовою є збереження та раціональне використання природних ресурсів цього регіону, зокрема мінеральних вод. Потреба у розширенні теоретичної бази щодо

оптимізації взаємодії природних, соціальних і антропогенних компонентів простору зумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів функціонально-планувальної організації та розвитку архітектурних просторів бальнеологічних курортних поселень України в сучасних умовах.

Нинішній темп суспільних процесів досягає таких розмірів, коли оздоровча функція виходить на передові позиції, а існуюча система лікувально-оздоровчих закладів уже не може задовольнити всі потреби. Все більше виникають вимоги модернізації, реконструкції, будівництва нових і цей процес у автора об'єднаний одним терміном, який є більш ємким залюбий з перерахованих, що на сьогодні є особливо актуальним коли до всього добавилась зовнішня агресія, яка в рази збільшила навантаження на лікувально-оздоровчу систему.

Трансформація в аспекті наявних новітніх закладів вирішує ще одну надважливу соціальну проблему, створення нових робочих місць як для жителів регіону так і для осіб змушених до територіального переміщення.

Важливим аспектом в дослідженні є екологічне питання, яке турбує людство всієї планети. І головним висновком цієї проблеми є, на думку автора, сталість, стабільність, запуск відновлювальних процесів та максимальне збереження.

Надскладним питанням є взаємодія людини і природи, а також пошуку шляхів функціонально-планувальної організації для формування і розвитку архітектурних просторів, а не окремих об'єктів, розглядаються бальнеологічні курортні поселення України як центри регіонального розвитку.

Зв'язок роботи з науковими темами, програмами та планами.

Дисертаційне дослідження Гарацака Н.І. виконано у відповідності до наукового напрямку кафедри архітектурного проектування Інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська Політехніка» – «Теоретично-практичні основи формування житлових і громадських будівель і споруд» в рамках науково-дослідної роботи «Знання і цінності в методології обґрунтування архітектурних рішень об'єктів та формуванні середовища життєдіяльності» (№0125U000559).

Враховуючи вимоги програм законів України «Про основи містобудування» та «Про регулювання містобудівної діяльності» (№3038-VI від 17.02.2011 року) тема дисертаційного дослідження відповідає глобальним цілям сталого розвитку 2015-2030 років».

Метою дослідження стало визначення закономірностей архітектурно-ландшафтних трансформацій бальнеологічних курортних поселень Західного регіону України та побудова стратегії можливостей розвитку їх відповідно до сучасних вимог.

До основних завдань в роботі можна віднести систематизований понятійно-категорійний апарат, побудова структурно-логічної моделі перспективних курортних поселень України в порівнянні з зарубіжними аналогами використовуючи вітчизняні приклади, встановлення закономірностей трансформації в архітектурному та ландшафтно-природному спрямуванні з максимальним дотриманням екологічних вимог та збереження культури, історії та звичаїв. Об'єктом дослідження стали поселення з уже, в тій чи іншій мірі, сформованою мережею бальнеологічних закладів, а предметом архітектурно-ландшафтна трансформація.

Наукова новизна дослідження побудована на доволі логічній схемі, а саме: здійснено комплексний аналіз існуючої мережі міст з об'єктами бальнеологічного характеру Західної України, які виникли та функціонували на протязі останнього століття та їх стан сьогодні; виявлено оригінальні архітектурно-просторові особливості в основі яких здебільшого є природний ресурс, який закладений в специфіку, можливість та їх варіабельної трансформації, запропоновано обґрунтовані принципи архітектурно-ландшафтних трансформацій.

В роботі також вдосконалено деякі існуючі теоретичні стандарти, методичний інструментарій часових і функціональних трансформацій та впровадження нових вимог до такого типу об'єктів з пропозицією їх впровадження.

Результати дослідження мають важливе практичне значення особливо враховуючи адміністративно-територіальну реформу в якій саме об'єкти такого типу будуть головними в Західному регіоні України.

Робота має обґрунтовану базу впровадження як в публікаціях (9 наукових публікацій в Україні та закордоном) так і в проєктних розробках, які стали матеріалами доповідей на наукових конференціях.

Робота представлена в повному обсязі відповідно до вимог і складається з 223 сторінок, з них 148 – основний текст, 53 сторінки графоаналітичний матеріал, використані джерела (192 найменування) та додатки.

Оцінка змісту дисертації зроблена на основі ознайомлення з повним текстом дисертації Гарацака Н.І. на тему: «Архітектурно-ландшафтні трансформації та шляхи розвитку бальнеологічних курортних поселень Західного регіону».

Структура дисертації вцілому, а також кожного розділу побудовано за чіткими правилами наукового дослідження де виявлено, аргументовано об'єкт, проблему, методику та отримання наукового підтвердження вирішення.

У вступній частині досить лаконічно висвітлено об'єкт, завдання, новизну, практичне значення, мету та методи наукового дослідження. Також аргументовано розкритий зв'язок дисертації як з іншими темами так і відповідно до нинішніх вимог законодавчої бази.

У *першому розділі* дисертаційної роботи «Огляд стану досліджень архітектури та архітектурно-просторових трансформацій курортних поселень на базі бальнеологічних ресурсів» сформовано понятійно-категорійний апарат, що є важливою основою для подальшого наукового аналізу. Автором опрацьовано теоретичну базу з обраної тематики, запропоновано класифікацію об'єктів курортно-рекреаційної сфери, а також розроблено структурно-логічну модель курортного поселення. Варто також відзначити ретельний аналіз зарубіжного й вітчизняного досвіду архітектурно-ландшафтної організації простору бальнеологічних курортів, що розширив кругозір та дозволив обґрунтувати методичний інструментарій для дослідження архітектурно-просторових рішень і трансформацій у межах бальнеологічних поселень.

У *другому розділі* «Передумови та фактори, що впливають на формування архітектури і трансформації курортних поселень» автором визначено та проаналізовано ключові умови, які формують просторову організацію бальнеологічних курортів Західного регіону України та поєднують природні ресурси, функціональність, історичну спадщину та інноваційність. У роботі розглянуто історичні чинники, природно-ландшафтні особливості, соціально-економічні аспекти, а також функціонально-технологічні характеристики, що визначають специфіку архітектурного розвитку курортних поселень, сформованих на основі мінеральних водних ресурсів.

У *третьому розділі* «Особливості архітектурно-просторових рішень об'єктів та трансформація курортних поселень на основі бальнеологічних ресурсів» представлено глибокий аналіз конкретних прикладів курортів Західного регіону України — Великого Любіня, Немирова, Моршина,

Трускавця, Східниці та Брюховичів. Дослідження проведено на трьох рівнях: містобудівному, на рівні архітектурних об'єктів та на рівні елементів курортної інфраструктури. На основі отриманих результатів автору вдалося виявити характерні закономірності просторових трансформацій бальнеологічних курортів регіону.

У *четвертому розділі* дисертаційної роботи «Принципи, методи та практичні рекомендації впровадження положень дослідження в архітектурну теорію та практику» автором на основі виявлених ключових проблем (фрагментарності планування, відсутність єдиної стратегії розвитку, хаотична забудова, яка руйнує ландшафтну цілісність, недооцінка історико-культурного потенціалу поселень, слабка інтеграція з місцевими громадами) обґрунтовано принципи комплексності й системності для розвитку бальнеологічних курортних поселень, вдосконалено методику обґрунтування архітектурних рішень для об'єктів і комплексів бальнеологічного спрямування, а також розроблено низку практичних рекомендацій щодо застосування здобутих наукових результатів у сучасній архітектурній практиці.

У *загальних висновках* дисертації висвітлено узагальнені результати роботи, що відповідають визначеним завданням дослідження. Робота розкриває авторське розуміння теми дослідження, що свідчить про її наукову цінність.

5. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій і висновків дисертації забезпечується логічною відповідністю методів дослідження стосовно сформульованої мети та конкретних завдань, а також базується на результатах комплексного аналізу, обґрунтуванні принципів архітектурно-ландшафтної організації бальнеологічних курортних поселень регіону, методичного інструментарію обґрунтування архітектурно-ландшафтних рішень (включають морфологічний аналіз просторових структур, функціональне зонування територій з урахуванням рекреаційної специфіки, еколого-ландшафтну оцінку територій, прийоми ревіталізації та реконструкції існуючих об'єктів курортної інфраструктури, врахування принципів сталого розвитку та інклюзивного проєктування), що є важливим для прийняття практичних рішень в архітектурі та містобудуванні.

Мета дисертаційного дослідження сформульована чітко, проаналізовано доволі значний обсяг наукової вітчизняної й зарубіжної літератури. Усе це дає підстави вважати, що сформульовані у роботі наукові висновки, теоретичні положення та методологічні підходи є достатньо вивіреними й надійними,

дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, яка присвячена вирішенню важливої й актуальної проблеми. Виконані дослідження мають наукову новизну та практичну цінність. Дисертація відповідає спеціальності 191 – архітектура та містобудування галузі знань 19 – архітектура та будівництво.

6. Висвітлення результатів дисертаційного дослідження здійснено у 9 наукових публікаціях, серед яких: 3 – у фахових виданнях України; 1 – у науковому періодичному виданні іншої держави; 5 – тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

7. Мова і стиль дисертаційної роботи.

Дисертація написана державною мовою. Текстова частина викладена логічно, з доречним використанням наукової термінології. Графічні матеріали сприймаються доступно.

8. Зауваження до роботи та дискусійні питання.

1. Містобудівний контекст дослідження доцільно було б тісніше прив'язати до нових архітектурних завдань і реалій сьогодення, що постали в умовах адміністративно-територіальної реформи та війни в Україні, зокрема, розробки Концепції інтегрованого розвитку та комплексних Планів просторового розвитку територіальних громад, а також оновлення генеральних планів поселень.

2. Ландшафтно-екологічні аспекти та вимоги в порушеній проблематиці щодо міст – бальнеологічних курортів є визначальними стосовно містобудівних та архітектурних рішень. Кожне аналізоване поселення та місце його розташування мають унікальні природно-ландшафтні умови, які доцільно було б глибше розкрити й узгодити їх особливості з вимогами до архітектурно-містобудівних рішень.

3. Поселення сформувались як курорти і мають визначену відповідним часом (його реаліями та особливостями) архітектурно-просторову структуру. На сьогодні окремі з поселень або їх частини та об'єкти zdegradували, стали морально зношеними і вимагають ревіталізації для «повернення до життя». Власне аспект модернізації та нова архітектура можуть підвищити атрактивність курортного середовища. Цьому аспекту доцільно було б приділити більше уваги в дисертаційному дослідженні.

Зроблені зауваження можуть послужити темою дискусії при обговоренні дослідження, водночас не знижують значимості роботи та не впливають на її позитивну оцінку.

9. Загальний висновок.

Дисертація Гаращак Назарія Ігоровича на тему «Архітектурно-ландшафтні трансформації та шляхи розвитку бальнеологічних курортних поселень Західного регіону України» є завершеною науковою роботою, відповідає вимогам академічної доброчесності та відображає розв'язання важливої науково-практичної задачі. Дисертація відповідає усім вимогам, визначеним у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.), а її автор Гаращак Назарій Ігорович заслуговує здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри ландшафтної
та туристично-рекреаційної архітектури
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
доктор архітектури, професор,
Заслужений працівник освіти України

Віктор ЯЦЕНКО

Підпис проф. Яценка В.О. засвідчую:

Секретар Вищої ради КНУБА

Жирова Катерина

